

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ КАДРІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

В умовах соціальних трансформацій, переоцінки цінностей особливого значення набуває проблема ефективності влади та її орієнтації на права і свободи людини. Вирішення новітніх завдань, які стоять перед органами публічної влади, неможливе без підвищення рівня їх правової культури. Історичний досвід підтверджує, що проблеми правової культури стають найбільш актуальними в період соціальних змін, коли об'єктивно відбувається руйнування й зміна соціальних інститутів попереднього періоду розвитку й становлення нових, змінюються цілі, цінності, припустимі способи задоволення соціальних потреб, у суспільстві, встановлюються нові правила правової взаємодії.

У вітчизняній літературі, як правило, увага більше приділяється дослідженню правової культури юриста, адвоката, судді, працівника правоохоронних органів, а проблема правової культури кадрів місцевого самоврядування визначення її поняття, структури і основних напрямів розвитку залишається, за рідкісним винятком, за межами інтересів сучасних дослідників. Водночас практика функціонування державної влади та місцевого самоврядування свідчить про високий рівень правового нігілізму, юридичного безладу і правової безкультурності у діяльності органів публічної влади, і особливо вагомий внесок у цей процес здійснюють посадові особи місцевого самоврядування.

Правова культура посадових осіб виникає не сама по собі, а як результат процесу правової соціалізації, тобто як результат їх входження в правове середовище, послідовне набуття ними правових знань. Низький рівень правової культури посадових осіб місцевого самоврядування обумовлений об'єктивними та суб'єктивними чинниками: а) вітчизняній правовій системі не були властиві демократичні інститути конституціоналізму, характерні для західно-

європейської правової системи, а було властиве зневажливе ставлення до особи, її прав та свобод; б) незначний період розвитку місцевого самоврядування в Україні й далеке від досконалості нормативне регулювання суспільних відносин в цій сфері; в) поширення правового нігілізму, негативне відношення посадових осіб до права і намагання “обійти” закон усюди, де це можна зробити безкарно.

Правову культуру кадрів місцевого самоврядування неможливо механічно удосконалити, відверто нав'язати, чи підняти на належний рівень разовими заходами просвітницького характеру. Вона розвивається тільки в результаті постійної, системної діяльності освітнього характеру, усвідомленого прийняття посадовими особами місцевого самоврядування нової системи цінностей, необхідності дотримання правових стандартів, забезпечення гуманістичних основ правової регламентації суспільних відносин. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають: а) правове виховання, складовими якого є юридичні види навчання, правова пропаганда й агітація; б) цілеспрямований вплив на правосвідомість посадових осіб місцевого самоврядування з боку держави, об'єднань громадян та інших інститутів громадянського суспільства через організацію конференцій, “круглих столів”, виступів у засобах масової інформації на правову тематику, виданні професійно підготовленої правової літератури; в) самовиховання, самостійне систематичне вивчення посадовими особами текстів нормативно-правових актів, коментарів до них, ознайомлення з монографіями та іншими публікаціями вчених, іншою спеціальною юридичною літературою.

Правова культура кадрів органів місцевого самоврядування є невід'ємною частиною загальної правової культури суспільства, базується на тих же принципах і є відображенням його рівня розвитку. Не може існувати високий рівень правової культури кадрів місцевого самоврядування, якщо загальний рівень правової культури суспільства низький. Формування правової культури посадових осіб місцевого самоврядування не є якимось відособленим процесом, для її розвитку важливе значення мають інші види культури — політична, моральна і естетична. Названі види культури об'єднує одна мета (задача) — створення такого морального

і правового клімату в суспільстві, який гарантує забезпечення реалізації прав і свобод людини, ставить її в центр економічних, соціальних, політичних, культурних процесів як найвищу соціальну цінність. Отже, це проблема комплексного характеру.

Досліджуючи проблеми формування правової культури кадрів органів місцевого самоврядування необхідно розглянути питання традиційно існуючої тенденції надмірного розширення повноважень чи навіть узурпації адміністративним апаратом влади. Практика свідчить, що посадові особи, як правило, не обмежують свої інтереси і свій вплив в рамках своїх функцій, а намагаються володіти якнайбільшим обсягом повноважень. Бюрократія, маючи професійні управлінські знання й навички, адміністративні та матеріально-фінансові ресурси завжди намагається стати самостійною і самодостатньою політичною силою. Однак, ототожнюючи інтереси держави чи територіальної громади з власними корпоративними інтересами бюрократичний апарат мимоволі чи спеціально захищає насамперед останні.

Місцеве самоврядування як один із основних інститутів громадянського суспільства суттєво впливає на розвиток правової культури. Водночас, слід відзначити, що без підвищення рівні правової культури населення неможливо побудувати ефективно місцеве самоврядування і громадянське суспільство в Україні. Практика свідчить, що чим вищий рівень правової культури громади тим вищий рівень правової культури посадових осіб місцевого самоврядування, що зумовлено високою громадською активністю та вимогливістю з боку громадян щодо недопущення порушень правових приписів. Правова культура кадрів органів місцевого самоврядування складається синергетично, відображаючи рівень і умови функціонування різних громад і етапи їх розвитку.